

כשהשכונה מריחה את החולשה

מאת ד"ר דורון מצא

מבט מבס"א מס' 2,009, 27 באפריל 2021

תקציר: ישראל נהנתה בעשור וחצי האחרונים מיציבות ביטחונית חסרת תקדים שאפשרה גם שגשוג כלכלי, אנרגטי וטכנולוגי אשר הפך אותה במידה רבה למעצמה בקנה מידה עולמי. עתה מתרבים הסימנים המעידים על תהליך השתנות המציאות הזו, ומתקפת הרקטות מרצועת עזה מהווה אחד מהם.

אין מדובר באירוע ירי בודד שניתן להגדיר כטעות שיגור מקרית, ובוודאי לא בתקלה בעקבות סערת ברקים חולפת כפי שנטען במספר מתקפות טילים בעבר. זה מהלך מחושב של "כוחות ההתנגדות" המתנהל לכאורה במציאות חסרת היגיון במסגרתה מתקיימת "הודנה" בלתי-מוכרת בין ישראל לבין חמאס בתנאים המאפשרים זרימת כסף קטארי לרצועת עזה. מימון זה מקנה לחמאס יכולת לממש ללא קושי, חרף משבר הקורונה, את שלטונו ברצועה.

אולם עתה מתברר עד כמה רלוונטי המשל הקלאסי על הצב שמעביר על גבו עקרב מגדה אחת של נהר אל האחרת. העקרב עוקץ את הצב אף שהוא יודע שיטבע בעצמו, שכן זה טבעו. חמאס, כיתר "כוחות ההתנגדות" במזה"ת, חש בהשתנות תנאי המערכת, ובעיקר מזהה סוג של חולשה הגורמת לו להשיל מחדש את הרסנים שהוטלו על פעילותו בשנים האחרונות ולנהוג כעקרב השכונה.

מטח הרקטות מהרצועה מצטרף לתופעות נוספות שאנחנו רואים בשבועות האחרונים. כזו היא "האינתיפאדה" הלא מוכרת בירושלים שקיבלה את הכינוי החביב "אינתיפאדת הטיקטוק". גם החלטת הרשות הפלשתינית לבחור במהלך של בחירות כלליות (במאי הקרוב) סימנה הרבה לפני כן את הכיוון הלעומתי המתפתח ביחס לישראל, למרות שעל פניו אין שום היגיון פוליטי-חברתי היכול להצדיק את המהלך ה"דמוקרטי" הזה.

בשכונה הקשה של המזה"ת מריחים "כוחות ההתנגדות" את סימני הדם במים ומזהים את חוסר היציבות הפוליטית בישראל, כמו גם את הסתלקותו האפשרית של הגורם המרכזי שעיצב את הסדר האסטרטגי הקודם - כביטוי לחולשה. מנקודת ראותם זו הזדמנות לניסוי כלים. חמאס, צעירי ירושלים והשכנים מרמאללה אינם היחידים הקוראים את האותות. המסר נקלט גם אצל "חסידי אומות העולם" מטהראן הנמצאים במסלול בטוח להפיכתם למדינת סף גרעינית ברשות ובסמכות הממשל האמריקני והאיחוד האירופי.

את הזיקה בין הליברליזם הפרוגרסיבי מבית היוצר של הדמוקרטים בושינגטון ובבירות אירופה לבין מרחב ההזדמנויות שהדבר מעמיד בפני "כוחות ההתנגדות" באזור מבינים

היטב לא רק במזה"ת אלא גם בסין, בצפון קוריאה, ברוסיה וכמובן במסדרונות בית הדין הבינלאומי בהאג. וכך, חולשת המבנה הפוליטי בישראל, לצד השתנות המפה הפוליטית בארה"ב, נושאות אפקטים ראשונים של חוסר יציבות אסטרטגית עבור ישראל.

מובן שגם למשבר הקורונה יש השפעה עצומה על העניין. המשבר לימד את "כוחות ההתנגדות" - ולא בפעם הראשונה - משהו חשוב ומרכזי על החברות המערביות שהתקשו, בשונה מהחברות הריכוזיות והקולקטיביות של אסיה, להתמודד עם אפקט המשבר. הוא לימד על חולשת המדינות הדמוקרטיות; על הקושי לייצר בתוכן משמעת; ובעיקר על ההדוניזם והנהנתנות של אותן חברות כמעצבים עיקריים של סדר יומן.

דווקא במציאות של פוסט-קורונה, שבה לכאורה קיימת ציפייה להחזרת הנורמליות, נכנסת ישראל למציאות שאינה כזו. הדבר מזכיר את ההתפכחות שעברה ישראל בעטיים של "אינתיפאדת אל-אקצא", מהומות אוקטובר 2000 במגזר הערבי, ומלחמת לבנון השנייה, עת התנגשה ישראל הליברלית, השבעה, והשמנמנה, באופיו הכוחני של המזה"ת כשהיא שרויה במציאות פוליטית בעייתית תחת מנהיגות חלשה ובלתי מנוסה. הרושם הוא, שלא לעבר נורמליות צועדת ישראל אלא בדיוק להיפך: לעבר סדר יום הרבה פחות יציב, הרבה פחות כלכלי, והרבה יותר רעוע וביטחוני.

המאמר התפרסם בישראל היום ב-25.4.2021

* ד"ר דורון מצא הוא חוקר במרכז בס"א, מילא בעברו תפקידים בכירים במערך המודיעין הישראלי.